

Sigiliile cu „armă vorbitoare” ale localității Guttenbrunn, comitatul Timiș (secolele XVIII-XIX)

Seals with “the speaking weapon” of locality Guttenbrunn, Timiș county (the 18th -19th centuries)

Augustin Mureșan, Călina Popovici, Ioan Popovici

Abstract

The authors describe four seals of the locality Guttenbrunn, Timiș county, the 18th -19th centuries. At present the village is joint with the locality of Zăbrani, the residence of the commune of the same name from the county of Arad. From among the above mentioned seals, three are appied in red waix and the fourth is impressied in green in China inc. These sources have in the emblem a fountain. It is, in sphragistics, a „speaking weapon”, owing to the fact that the name Guttenbrunn means, in German ah, Good Fountain, reflecting the exceptional quality of the local drink cable wather.

Key words: Timiș county, Guttenbrunn, Zăbrani, seals, „speaking weapon”.

Localitatea Guttenbrunn este atestată documentar în anul 1463¹. Astăzi această așezare este înglobată satului Zăbrani². De-a lungul anilor așezarea Guttenbrunn este menționată în documentele vremii, ca denumire în mai multe variante: 1463- Hidegfew, 1561-Hydekwth, 1661 - Hidekwth, 1717 Hidegkút, 1720-1723 Guttenbrunn, 1723-1725 - Hedekút, Guttenbrunn, 1851- Hidegkút, 1913 Temeshidegkút, Guttenbrunn³ ș. a.

¹ Coriolan Suci, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, A-N, Editura Academiei R. S. R., București, 1967, p. 276.

² În prezent, satul Zăbrani, este reședința comunei cu același nume din județul Arad, vezi *Legea nr. 2/1968 privind Organizarea administrativă a teritoriului României*, în „Colecția de legi, decrete, hotărâri și alte acte normative, 1968 (1 noiembrie-31 decembrie)”, 1970; Gheorghe Toduță, Vasile Grec, Nicolae Lujanschi, *Localitățile județului Arad*, 1972, pp. 166-167; *Atlasul localităților județului Arad*, Editura Suncart, p. 229.

³ Vezi Coriolan Suci, *op. cit.*, p. 276 și Alexandru Roz, Kovách Géza, *Dicționarul istoric al localităților din județul Arad*, Arad, 1997, pp. 270-271.

De la localitatea Guttenbrunn, comitatul Timiș, prezentăm cronologic patru sigilii⁴, cu “armă vorbitoare”⁵. Din cele patru vestigii sigilare, trei sunt aplicate în ceară roșie, iar unul este imprimat în tuș. Despre aceste izvoare sfragistice, harnica arhivistă Maria Vertan a prezentat în unele lucrări ale sale, sumar, câteva date⁶, iar Augustin Mureșan și Ioan Popovici, a descris în lucrarea despre sigilii satești și comunale din comitatul Arad și împrejurimi (secolele XVII-XIX), două sigilii ale acestei așezări rurale⁷. De asemenea, Augustin Mureșan, în lucrarea despre sigilii de târguri și orașe, descrie două sigilii ale localității din perioada când aceasta avea statutul de târg⁸. În rândurile de mai jos descriem amănunțit aceste patru izvoare sigilografice care conțin în emblemă „arme vorbitoare”.

a. *Sigiliu* rotund aplicat în ceară roșie pe un document din 1778. În câmpul sigilar o fântână cu acoperiș. De o parte și de alta, câte o ghirlandă cu frunze și flori. Legenda s-a scris cu litere majuscule în limba latină: SIGILLUM GUDENBRUNENSIS (SIGILIUL GUTENBRUNULUI)⁹. Fig. 1.

⁴Sigiliu = amprenta rămasă pe suportul documentului (în ceară, hârtie, soluție de aur, tuș, sau fum) în urma aplicării matricei sigilare ce poartă o emblemă și un text menit a individualiza posesorul, vezi *Dicționar al științelor speciale ale istoriei- Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 213.

⁵Arme vorbitoare = exprimă sau fac aluzie la numele posesorului, vezi *Dicționar al științelor speciale ale istoriei*, p. 47.

⁶În acest sens, vezi Maria Vertan, *Sigilii de sate, comune și târguri din Banatul istoric (secolele XVIII-XIX)*, Catalog, Edit. Brumar, Timișoara, 2006, p. 11, fig. 293, fig. 294, fig. 295, 296; idem, *Sigiliile târgurilor și localităților rurale din Banatul istoric [1760-1919]*, Edit. David Press Print, Timișoara, 2014, p. 75 și p. 266, cu fig. 713, fig. 714, fig. 715 și fig. 717.

⁷Vezi Augustin Mureșan, Ioan Popovici, *Sigilii satești și comunale din comitatul Arad și împrejurimi (secolele XVII-XIX)*, Edit. Gutenberg Univers, Arad, 2009, p. 28 și p. 135, fig. 218 și fig. 219.

⁸Vezi Augustin Mureșan, *Sigilii de târguri și orașe din comitatul Arad și împrejurimi (secolele XVIII-XIX)*, Edit. Gutenberg Univers, Arad 2010, pp. 56-57 și pp. 109-110, fig. 43 și fig. 44.

⁹Maria Vertan, *Sigilii de sate...*, fig. 293 (Guttenbrunn (Hidegkút)-a); idem, *Sigiliile târgurilor și localităților ...*, p. 125 și p. 266, fig. 713; Augustin Mureșan, Ioan Popovici, *Sigilii satești și comunale...*, p. 135, fig. 218.

Fig. 1.

b.Sigilu oval aplicat în ceară roșie pe un document din 1836¹⁰. În emblema o reprezentare asemănătoare. Legenda: ca mai sus. Fig. 2.

¹⁰ Maria Vertan, *Sigilii de sate...*, fig. 294. Guttenbrun (Hidegkút)-b; Augustin Mureșan, Ioan Popovici, *Sigilii sătești și comunale...*, p. 135, fig. 219; Maria Vertan, *Sigiliile târgurilor și localităților ...*, p. 125 și p. 266, fig. 714.

Fig. 2.

c. Sigiliu oval-vertical, aplicat în ceară roșie pe un act din anul 1836. În emblemă o fântână (dotată cu scripete) cu acoperiș ascuțit și terminat cu o cruce. Pe ghizdurile fântânei, inițiale cu majuscule: TV = TEMES VÁRMEGYE (COMITATUL TIMIȘ). În dextra fântânei, soarele cu raze, iar în senestra, semiluna figurată. De o parte și de alta a acestei construcții, două rămurele care se unesc în partea inferioară. Legenda s-a scris cu litere majuscule în limba maghiară: HIDEGKÚT MEZŐ VÁROS PETSÉTYE 1835 (SIGILIUL TÂRGULUI HIDEGKÚT, 1835)¹¹. Începutul și sfârșitul legendei sunt marcate de o steluță. Fig. 3.

¹¹ Maria Vertan, *Sigilii de sate...*, fig. 293 (Guttenbrun (Hidegkút)-c; Augustin Mureșan, *Sigilii de târguri și orașe...*, p. 56 și p. 109, fig. 43; Maria Vertan, *Sigiliile târgurilor și localităților...*, p. 125 și p. 266, fig. 715.

Fig. 3.

4. Sigiliu oval-orizontal imprimat în tuș, pe un act din anul 1872. Târgul Guttenbrunn a adoptat în anul 1867 un sigiliu nou, cu emblema tradițională, dar schimbând parțial textul legendei. În emblema o fântână cu ghizduri, acoperită, dar fără crucea din vârful construcției. De o parte și de alta a fântânei: 18-67, anul confecționării tiparului sigilar. Legenda s-a scris cu litere majuscule în limba maghiară: HIDEGKÚT MEZŐ VÁROS (TÂRGUL HIDEGKÚT)¹².

¹² Maria Vertan, *Sigilii de sate...*, p. 22, fig. 296 (Guttenbrunn (Hidegkút)-d; Augustin Mureșan, *Sigilii de târguri și orașe...*, p. 57 și p. 110, fig. 44; Maria Vertan, *Sigiliile târgurilor și localităților ...*, p. 125 și p. 266, fig. 717.

Fig. 4.

Dintr-o eroare de gravare litera majusculă „G” din cuvântul HIDEGKÚT, denumirea localității în limba maghiară din textul legendei, apare inversată.

Emblema fiecărui sigiliu al localității Guttenbrunn reprezentată printr-o frumoasă fântână este o „armă vorbitoare”. Astfel, numele localității Guttenbrunn, tradus din limba germană în limba română, înseamnă „fântână bună”¹³. Cuvântul Hidegkút, care denumește localitatea în maghiară, tradus în română ar fi „fântână rece”. Aceste sigilii cu „emblemă vorbitoare” explică numele satului și sugerează alimentația locuitorilor cu apă potabilă de bună calitate.

¹³ Maria Vertan, *Sigiliile târgurilor și localităților ...*, p. 75.